

ನವಣೆ ಬೆಳೆಯ ರೋಗಗಳು ಮತ್ತು ಕೀಟಗಳು

ರೋಗಗಳು	ಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಹಾನಿ	ನಿರ್ವಹಣಾ ಕ್ರಮಗಳು
ಬಿಂಕಿರೋಗ ಮತ್ತು ಕಂದು ಚುಕ್ಕೆ ರೋಗ	<ul style="list-style-type: none"> ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ವಜ್ರಾಕಾರದ ಸಣ್ಣ ಚುಕ್ಕೆಗಳು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತವೆ ನಂತರ ಎಲೆಗಳು ಒಣಗಿ ಸುಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ತೆನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಚ್ಚೆಗಳು ತೆನೆಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ತದನಂತರ ಕೊಳೆತು ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗುತ್ತವೆ. ಕಾಳು ಜೊಳ್ಳಾಗುತ್ತವೆ. 	<ul style="list-style-type: none"> ನಿರೋಧಕ ತಳಿಯ ಬಳಕೆ ಎನ್‌ಐಎ-3088 ಮ್ಯಾಂಕೋಜೆಬ್ 75 WP 2 ಗ್ರಾಂ. ಅಥವಾ ಕಾರ್ಬನ್‌ಡೈಜಿಮ್ 50 WP 0.5 ಗ್ರಾಂ ಅಥವಾ ಕೆಟಾಜೆನ್ 48 ಇಸಿ 1.0 ಮಿ.ಲಿ./ಲೀ ಬೆರೆಸಿ ಸಿಂಪರಣೆ ಮಾಡಿ.
ಕಾಡಿಗೆ ರೋಗ	<ul style="list-style-type: none"> ತೆನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಳುಗಳ ಮೇಲೆ ರೋಗ ಕಂಡು ಬಂದು ಕಾಳಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಬದಲು ಶಿಲೀಂಧ್ರ ಕೋಶಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗುತ್ತವೆ. 	<ul style="list-style-type: none"> ಒಂದು ಕಿಲೋ ಗ್ರಾಂ ಬೀಜಕ್ಕೆ 2 ಗ್ರಾಂ. ಮೆಟಲಾಕ್ಸಿಲ್ + ಮ್ಯಾಂಕೋಜೆಬ್ (ರಿಡೋಮಿಲ್ ಎಮ್.ಜಿಡ್ 79 WP) ನಿಂದ ಬೀಜೋಪಚಾರ ಮಾಡಿ.
ಹಸಿರು ತೆನೆ ರೋಗ	<ul style="list-style-type: none"> ತೆನೆಯ ಹೂವಿನಿಂದ ಕೂಡಿರದೇ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಹಲವಾರು ಎಲೆಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗುತ್ತವೆ. 	<ul style="list-style-type: none"> ಒಂದು ಕಿಲೋ ಗ್ರಾಂ ಬೀಜಕ್ಕೆ 2 ಗ್ರಾಂ ರಿಡೋಮಿಲ್ ಎಮ್.ಜಿಡ್. ಶಿಲೀಂಧ್ರ ನಾಶಕದಿಂದ ಬೀಜೋಪಚಾರ ಮಾಡಿ ಬಿತ್ತನೆ ಮಾಡಿ.
ಸುಳಿನೋಣ	<ul style="list-style-type: none"> ಬೆಳೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದ 15 ದಿನದಿಂದ 30 ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅಧಿಕ ಬಾಧೆಗೊಳಗಾಗುತ್ತವೆ. ಮೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಮರಿಯಾದ ನಂತರ ಸಸ್ಯಗಳ ಸುಳಿಗೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿ, ಸುಳಿ ಬಣಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಪೈರು ತೆನೆ ಹಂತದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಜೊಳ್ಳು ತೆನೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ. 	<ul style="list-style-type: none"> ನಿರೋಧಕ ತಳಿಯ ಬಳಕೆ ಎನ್‌ಐಎ-3156, ಎನ್‌ಐಎ- 3085 ಮುಂಗಾರಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಮಳೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಅಂದರೆ ಮೇ ತಿಂಗಳಿನಿಂದ ಮೊದಲನೇ ವಾರದವರೆಗೆ ಕಿರುಧಾನ್ಯ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬಿತ್ತನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸುಳಿ ನೋಂದ ಹಾವಳಿ ತಪ್ಪಿಸಬಹುದು. ತಡವಾಗಿ ಬಿತ್ತನೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಒಂದೂವರೆ ಕಿಲೋ ಹೆಚ್ಚು ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತನೆಗೆ ಬಳಸಿ. ಬಾಧೆಗೊಳಗಾದ ಸಸಿಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ನಾಶಪಡಿಸಿ. ಅವಶ್ಯಕವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕೀಟನಾಶಕಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದು. ಸ್ಪರ್ಶ ಕೀಟನಾಶಕಗಳಾದ ಕ್ಲೋರೋಪೈರಿಫಾಸ್ ಅಥವಾ ಕ್ಲಿನಾಲ್‌ಫಾಸ್, 2 ಮಿ.ಲಿ. ಪ್ರಮಾಣ ಒಂದು ಲೀಟರ್ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆಸಿ ಸಿಂಪಡಿಸುವುದು. ಸತ್ತ ಮೀನುಗಳಿಂದ ಬೆಳೆದ ಸುಳಿ ನೋಣಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿ ನಾಶಪಡಿಸಬೇಕು.

ಎಸ್.ಐ.ಎ. 3156

ಮುಖ್ಯವಾದ, ಖರ್ಚು ಇಲ್ಲದ ಬೇಸಾಯ ಕ್ರಮಗಳು

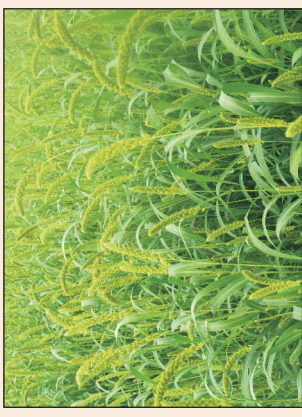
- ಕೆಂಪು ಮಣ್ಣಿನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜೂನ್-ಜುಲೈ ಕೊನೆಯೊಳಗಾಗಿ ಬಿತ್ತನೆ ಮಾಡಿ.
- 3.5-4 ಸೆಂ. ಮೀ. ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಆಳದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತನೆ ಮಾಡಬೇಡಿ.

ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ

ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸುಸಂಘಟಿತ ಕಿರುಧಾನ್ಯ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಾಯೋಜನೆ

ಗಾಂಧಿ ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಕೇಂದ್ರ, ಬೆಂಗಳೂರು-560065

ದೂರವಾಣಿ: 080-23332387

ಎಸ್.ಐ.ಎ. 3088

Designed & Printed by
/VA/9901556099

ನವಣೆ ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಿತ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಗಳು

ಪ್ರಭು ಸಿ. ಗಾಣಿಗೇರ, ಬೋರಯ್ಯ ಬಿ., ಪ್ರಭಾಕರ್
ಸುಜಾತ ಭಟ್, ನಂದಿನಿ ಸಿ., ಕಿರಣ್
ಮಂಜುನಾಥ್ ಎಚ್.ಎ., ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ ವಿ.

भक अनुप
ICAR

AICRP
on Small Millets

ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸುಸಂಘಟಿತ
ಕಿರುಧಾನ್ಯ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಾಯೋಜನೆ
ಗಾಂಧಿ ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಕೇಂದ್ರ, ಬೆಂಗಳೂರು-560065

2017

ನವಣೆ ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಿತ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಗಳು

ಒಂದು ಸತ್ವಯುತ ಕಿರುಧಾನ್ಯ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ಬೆಳೆ. ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಬಹುದು. ಕಡಿಮೆ ಫಲವತ್ತಾದ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಬೆಳೆಯಬಹುದಲ್ಲದೇ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಇದರ ಕೃಷಿ ಸಾಧ್ಯ. ಈ ಬೆಳೆ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ತೇವಾಂಶದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳೆಯುವುದರಿಂದ ಬರಗಾಲದಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೂ ನವಣೆ ಬೆಳೆ ಸೂಕ್ತವಾದದ್ದು. ನವಣೆ ಮೇವು ಹೆಚ್ಚು ಪೋಷಕಾಂಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಜಾನುವಾರುಗಳ ಮೇವಿಗಾಗಿ ಅತಿ ಬೇಡಿಕೆ ಇದೆ.

ಚೀನಾ ದೇಶ ಇದರ ಉಗಮ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದು, ಭಾರತ, ಯುರೋಪ್ ಮತ್ತು ಆಫ್ರಿಕಾದ ಇತರ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 0.98 ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ರಾಜಸ್ಥಾನ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನವಣೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ನವಣೆ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ತುಮಕೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಗುಲ್ಬರ್ಗ, ವಿಜಾಪುರ, ರಾಯಚೂರು ಮತ್ತು ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಷ್ಕಿ ಬೆಳೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಸುಮಾರು 34 ಸಾವಿರ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಇದರ ಸರಾಸರಿ ಇಳುವರಿ ಪ್ರತಿ ಹೆಕ್ಟೇರಿಗೆ 407 ಕೆ. ಜಿ. ಯಷ್ಟಿದ್ದು, 14 ಸಾವಿರ ಟನ್ ನಷ್ಟು ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ.

ನವಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮುಖ್ಯ ಆಹಾರಾಂಶಗಳು

ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶ ಪ್ರತಿ 100 ಗ್ರಾಂ.ನಲ್ಲಿ						
ಪ್ರೋಟೀನ್	ಕೊಬ್ಬಿನಾಂಶ	ನಾರಿನಾಂಶ	ಖನಿಜಾಂಶ	ಶಕ್ತಿಯ ಅಂಶ	ಕ್ಯಾಲ್ಸಿಯಂ	ಕಬ್ಬಿಣಾಂಶ
12.3 ಗ್ರಾಂ.	4.3 ಗ್ರಾಂ.	8.0 ಗ್ರಾಂ.	3.3 ಗ್ರಾಂ.	363 ಕ್ಯಾಲೊರಿ	3.1 ಗ್ರಾಂ.	2.85 ಮಿ. ಗ್ರಾಂ.
						290 ಮಿ.ಗ್ರಾಂ

ನವಣೆ ಬಳಕೆಯ ಉಪಯೋಗಗಳು

- ನವಣೆಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತದಲ್ಲಿನ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಏರಿಸುವ ಅಂಶ (ಗ್ಲೈಸೆಮಿಕ್ ಇಂಡೆಕ್ಸ್) ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಸಕ್ಕರೆ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಆಹಾರ.
- ಇದರಲ್ಲಿನ ಗಂಜಿಯ (Starch) ಅಂಶ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣ ಹೊಂದಿದೆ.
- ನವಣೆ ಹೆಚ್ಚು ನಾರಿನಾಂಶ ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ದೇಹದ ಕೊಬ್ಬು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಸಹಾಯಕಾರಿ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಲಬದ್ಧತೆ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ ಅಂತಹ ಖಾಯಿಲೆಗಳು ಬರದಂತೆ ತಡೆಯುತ್ತದೆ.
- ನವಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜೀವ ಸತ್ವಗಳು, ಲಘು ಪೋಷಕಾಂಶಗಳು, ಫಿನಾಲಿಕ್ ಸಂಯುಕ್ತಗಳು, ಲಿಗ್ನಿನ್‌ಗಳು, ಫೈಟಿಕ ಆಸಿಡ್, ಟ್ಯಾನಿನ್‌ಗಳು ಪ್ರತಿರೋಧಕ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿ ಜೀವಕೋಶಗಳ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಂದ ಹಾನಿ ಉಂಟಾಗದಂತೆ ತಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಸೂಕ್ತವಾದ ತಳಿಗಳು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ವಿಶೇಷ ಗುಣಗಳು

ತಳಿ	ಎಸ್.ಐ.ಎ. 326 (ಪ್ರಸಾದ್)	ಎಸ್.ಐ.ಎ. 3156	ಎಸ್.ಐ.ಎ.3085	ಎಸ್.ಐ.ಎ.3088 (ಸೂರ್ಯ ನಂದಿ)	ನರಸಿಂಹರಾಯ	ಡಿ.ಎಚ್.ಎಫ್.ಟಿ. 109-3	
ಅವಧಿ	70-75 ದಿನಗಳು	85-90 ದಿನಗಳು	85-90 ದಿನಗಳು	70-75 ದಿನಗಳು	85-90 ದಿನಗಳು	85-90 ದಿನಗಳು	
ಇಳುವರಿ	18-22 ಕ್ವಿಂ./ ಹೆಕ್ಟೇರ್	20-25 ಕ್ವಿಂ./ ಹೆಕ್ಟೇರ್	20-25 ಕ್ವಿಂ./ ಹೆಕ್ಟೇರ್	20-25 ಕ್ವಿಂ./ ಹೆಕ್ಟೇರ್	18-20 ಕ್ವಿಂ./ ಹೆಕ್ಟೇರ್	22-25 ಕ್ವಿಂ./ ಹೆಕ್ಟೇರ್	
ವಿಶೇಷತೆ	ಮೇ-ಜೂನ್ ನಿಂದ ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಬಿತ್ತನೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಈ ತಳಿಯು ಬರಸಹಿಷ್ಣುತೆ ಗುಣ ಹೊಂದಿದೆ. ತಳುವಾದ ಕಾಂಡ ಹೊಂದಿದ್ದು, ತೆನೆಯಲ್ಲಿ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಕಾಳುಗಳು ಕಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೋಟೀನ್ ಅಂಶ (13.21-13.30%) ಹೊಂದಿದೆ.	ಸಾರಜನಕ ಗೊಬ್ಬರಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಗುಣ ಹಾಗೂ ಸುಳಿ ನೋಣ ಬಾಧೆಗೆ ನಿರೋಧಕ ಶಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದೆ. ನೇರಳೆ ಬಣ್ಣದ ತೆನ ಹೊಂದಿದ್ದು ಗಂಟುಗಳ ಮೇಲೂ ನೇರಳೆ ಗೆರೆಯಿರುತ್ತದೆ.	ಸುಳಿ ನೋಣ ಬಾಧೆಗೆ ನಿರೋಧಕ ಶಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದೆ. ಮಿಶ್ರ ಬೆಳೆ/ಸರಣಿ ಬೆಳೆಗೆ ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ. ನೇರಳೆ ಬಣ್ಣದ ತೆನ ಹೊಂದಿದ್ದು ಗಂಟುಗಳ ಮೇಲೂ ನೇರಳೆ ಗೆರೆಯಿರುತ್ತದೆ.	ತೆನೆಗಳು ಮಧ್ಯಮ ಗಾತ್ರವಿದ್ದು, ದಟ್ಟವಾಗಿ ಕಾಳುಗಳು ಕಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಬರಸಹಿಷ್ಣು ಗುಣ ಹಾಗೂ ಬೆಂಕಿ ರೋಗ ನಿರೋಧಕ ಶಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದೆ.	ಗಿಡಗಳು ತಳುವಾದ ಕಾಂಡ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಸುಮಾರು 120-130 ಸೆಂ.ಮೀ. ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಉದ್ದವಾದ ತೆನ ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.	ಮಿಶ್ರ ಬೆಳೆ/ಸರಣಿ ಬೆಳೆಗೆ ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ.	

ಬೇಸಾಯ ಕ್ರಮಗಳು

ಕಾಲ: ಮಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನವಣೆಯನ್ನು ಮೊದಲ ಮುಂಗಾರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ತಡವಾದ ಮುಂಗಾರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಬೆಳೆಯಬಹುದು.

ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜವನ್ನು 22.5 ಸೆಂ.ಮೀ. ಅಂತರದ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ, ಪೈರಿನಿಂದ ಪೈರಿಗೆ 10 ಸೆಂ.ಮೀ. ಅಂತರವಿರುವಂತೆ 3.5 ಸೆಂ.ಮೀ. ರಿಂದ 4 ಸೆಂ.ಮೀ. ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಆಳವಿಲ್ಲದೆ ಬಿತ್ತಬೇಕು. ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಗೊಬ್ಬರವನ್ನು ಬಿತ್ತನೆಗೆ 3-4 ವಾರಗಳ ಮೊದಲು ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಗಿದ ಗೊಬ್ಬರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಾರಗಳ ಮುಂಚೆ ಸಹ ಭೂಮಿಗೆ ಸೇರಿಸಬಹುದು, ಬೀಜವನ್ನು ಸಂಯುಕ್ತ ಕೂರಿಗೆ ಬಳಸಿ ಗೊಬ್ಬರ ಹಾಗೂ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜವನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೂರಿಗೆಯಿಂದ ಬಿತ್ತಬೇಕು.

ಬೇಸಾಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು (ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗೆ)

ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜ	8-10 ಕೆ.ಜಿ.
ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಗೊಬ್ಬರ ಅಥವಾ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್	5-7.5 ಟನ್
ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರ	ಸಾರಜನಕ-20 ಕೆ.ಜಿ.
	ರಂಜಕ - 20 ಕೆ.ಜಿ.

ಮಧ್ಯಂತರ ಬೇಸಾಯ

ಎರಡರಿಂದ ಮೂರು ಬಾರಿ ಮಧ್ಯಂತರ ಬೇಸಾಯ ಅಥವಾ ಕುಂಟೆ ಹಾಯಿಸುವುದರಿಂದ ಮಣ್ಣನ್ನು ಸಡಿಲ ಮಾಡುವುದು ಹಾಗೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಳೆಗಳನ್ನು ಹತೋಟಿ ಮಾಡಬಹುದು.

ಕಳೆ ನಿಯಂತ್ರಣ

ಬಿತ್ತಿದ ಮೊದಲ 30-40 ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಕಳೆಗಳನ್ನು ಹತೋಟಿ ಮಾಡುವುದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಕುಂಟೆ ಹಾಯಿಸಿ ತಪ್ಪಿದ ಕಳೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಪೈರುಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಕಳೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ಬಾರಿ ಕೈ ಕಳೆ ತೆಗೆಯುವುದರಿಂದ ಕಳೆಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಬಹುದು.

ಮಿಶ್ರ ಬೆಳೆ/ ಬೆಳೆ ಪದ್ಧತಿಗಳು: ಅಂತರ ಬೆಳೆಯಾಗಿ ಸಾಮೆ ಮತ್ತು ತೋಗರಿ/ಅವರೆ/ಹೆಸರು (5:1)

ಸರಣಿ ಬೆಳೆ: ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಳೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ

ಸಾಮೆ	ಹುರುಳಿ
ಹೆಸರು	ಸಾಮೆ

ನವಣೆಯಿಂದ ವೈವಿಧ್ಯ ತಿನಿಸುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಮೂಲಕ ರುಚಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಔಷಧಿಯಾಗಿಯೂ ಸೇವಿಸಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ನಿಫಟ್ಟು, ಚಿಕ್ಕುಲಿ, ಇಡ್ಲಿ, ದೋಸೆ, ಬಿಸಿಬೇಳೆ ಬಾತ್, ಫಲಾವ್, ಅನ್ನ, ಹೋಳಿಗೆ, ತಂಬಿಟ್ಟು, ಚಿತ್ರಾನ್ನ, ಪುಳಿಯೋಗರೆ, ಅಂಬಲಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.